

Dwars door de duinen

nieuwjes en weetjes over planten, dieren en duinen

Nachtegaal brengt nachtelijke serenade

De functie van zang hangt bij nachtegalel af van het tijdstip. 's Nachts worden vrouwtjes gelokt, 's ochtends wordt met de burel ruzie gemaakt over de grenzen van de territoria. Foto: René van Rossum.

In mei en juni worden tijdens zwoele zomernachten excursies georganiseerd om de rijk geschakeerde zang van de nachtegaal te beluisteren. Dat heeft iets romantisch. Maar vogelaars die broedvogels inventariseren door 's ochtends vroeg zangplekken te noteren snappen het niet echt. De nachtegaal zingt dan ook prima, beter dan 's nachts.

Toch is er een groot verschil tussen ochtend en nacht. Nachtegaalvrouwtjes werden door onderzoekers uitgerust met zendertjes. Daaruit bleek dat zij alleen 's nachts belangstelling hadden voor mannen die dan hun serenades brachten. Dan zingen ongepaarde mannetjes die over een mooi en aantrekkelijk territorium beschikken. Mannen die al onder de pannen zijn houden hun snuit. De ochtend is voor de jongens onder elkaar. Alle nachtegaalmanntjes, met of zonder vrouwtje, zingen dan om de concurrentie duidelijk te maken waar de grenzen van hun territorium zijn. De vrouwtjes bemoeien zich daar niet mee.

Rozenkransje in de Damlanderpolder

In 2009 zijn er rozenkransjes gevonden in de Damlanderpolder. Behalve een hulpmiddel bij gebed is een rozenkransje een fraai plantje van amper vijftien centimeter hoog. De soort is tweehuizig: er zijn dus rozenkransmannetjes en rozenkransvrouwtjes. Hij (of zij) groeit in droge, kalkarme duin- en andere graslanden. Vooral het vrouwtje is een schoonheid. De roze bloemhoofdjes, meestal vier of vijf, zitten dicht bij elkaar. Mannelijke planten hebben witte bloemen. Vroeger vlocht men er kransjes van die hielpen tegen blikseminslag. Nu is het plantje zo schaars dat bijna niemand het nog kent. Er zijn in heel Nederland nog maar zes kleine populaties, waarvan vier in de duinen. Volgens deskundigen zijn alleen die in de duinen bij Bergen en op Schiermonnikoog levensvatbaar. Daar komen mannetjes en vrouwtjes samen nog in redelijk aantal voor. Voor het rozenkransje is dat een must om zich te kunnen voortplanten.

De Damlanderpolder ligt tegen de binnenduinen bij Bergen, op de overgang van het duin naar het achterland. Vanaf 1994 zijn hier door Natuurmonumenten op de vroegere landbouwgrond vochtige en droge schraalgraslanden ontwikkeld.

Het rozenkransje, een van de meest bedreigde plantensoorten in de duinen, is in 2009 teruggevonden op een nieuwe groeiplaats bij Bergen. Na een eerdere vondst rond 2002 leek hij weer verdwenen. Maar gelukkig: hij is er weer! Foto: Sytske Dijkse.

De vondst van het rozenkransje laat zien dat er nog hoop is voor deze bijzondere duinplant.

Voorzichtig met konijnen

Het gaat weer beter met het duinkonijn. Maar nog niet overal. Kleine, geïsoleerde populaties hebben moeite om resistentie op te bouwen tegen ziektes. Een oplossing is - misschien - om er konijnen bij te zetten. Dat is nog niet zo eenvoudig.

Konijnen kunnen met succes naar een andere plek worden verplaatst, maar moeten daarbij voorzichtig worden behandeld en vossen moeten uit de buurt worden gehouden. Foto: Joost Bouwmeester.

Wilde konijnen schieten in de stress als ze worden gevangen en weten zich geen raad als ze ergens worden uitgezet. Onderzoekers hebben daarom een experiment uitgevoerd. Ze hebben alle konijnen gevangen op een eilandje in

Violette brandplekbekerzwam, in maart 2010 gevonden in een stuk afgebrand dennenbos bij Schoorl. Foto: Kees Roobeek.

de haven van IJmuiden - dat vanwege werkzaamheden zou verdwijnen - en deze uitgezet in de duinen van Het Zwanenwater. Ze gebruikten daarvoor stressarme vallen. De konijnen hadden twee weken kunnen wennen; ze werden gelokt met speciaal luzernehooi. In Het Zwanenwater werden aangename kunsthollen ingegraven, zodat ze niet meteen alle kanten op zouden rennen. Families werden samen in hetzelfde hol uitgezet. Het experiment lukte. De konijnen hielden zich goed. Al gauw trokken ze in oude vervallen holen in de buurt. Er bleek ook genoeg te eten voor ze. Alleen de vossen in Het Zwanenwater werkten niet mee en namen er flink wat te pakken. Soms is de natuur minder voorzichtig dan de mens.

Brandplekpaddenstoelen in Schoorlse duinen

Al een week of twee na de grote duinbosbrand bij Schoorl van vorige zomer dook de eerste brandplekpaddenstoel op, het spinragkuddeschijfje (je vraagt je af wie zo'n naam verzint). Na anderhalve maand verscheen vrij massaal het gewoon houtskoolbekertje (dat klinkt al beter). Daarna volgden er meer, waaronder het oranje-rood houtskoolbekertje, de beroete brandplekbekerzwam en de violette brandplekbekerzwam.

Brandplekken vormen het milieu voor een select gezelschap van specialistische paddenstoelen. Ze zijn bijna zonder uitzondering zeldzaam. De meeste staan op de Rode Lijst. Toch weten ze nieuwe brandplekken in korte tijd te koloniseren en daar vruchtlichamen te vormen. De komende maanden en jaren zullen bij

Schoorl waarschijnlijk meer brandplekpad-denstoelen worden gevonden.

www.coasttv.eu

COAST TV

Uiteenlopende documentaires en korte filmpjes over duinen en kusten zijn sinds kort te zien op de website www.coasttv.nl. Zo is er een documentaire over de mooiste duinen van Nederland en over de wijze waarop kustduinen door natuurlijk beheer meegroeien met zeespiegelstijging. Ook zijn er korte filmpjes over bijzondere planten als de bokkenorchis en het soldaatje. In andere reportages worden komavliners en zandhagedissen in beeld gebracht. Op deze manier blijft allerlei beeldmateriaal dat eerder vaak maar eenmalig is vertoond, blijvend toegankelijk.

Er staan nu enkele tientallen video's op de website maar dat worden er zeker meer. Producenten en regisseurs hebben de mogelijkheid om eigen materiaal te 'uploaden' en zo op de site te zetten. Coasttv is een initiatief van de stichting NatuurMedia.

Ook de zusterorganisatie van de Stichting Duinbehoud, EUCC/Kustvereniging, werkt mee.

Dwars door de Duinen-'tiplijn'

Weet u een leuk nieuwtje over een bijzondere plant, dieren die zich uitbreiden, een opvallend publieks- of kunstproject of succesvol natuurherstel? Geef ons een tip, dan kunnen we er in deze rubriek melding van maken. Ons e-mailadres is: info@duinbehoud.nl; met als onderwerp '4D'.

Kunst in Duin

November 2009 was het voor de dertiende keer kunstmaand op Ameland. Terwijl men elders in Nederland binnen bij de kachel zat te somberen, trokken kunstenaars en liefhebbers daar juist naar buiten. Fraaie beelden, verspreid over het eiland, waarvan een aantal in de duinen. De kleurige figuren van de Duitse kunstenaar Winfried Baar bleken zich verrassend goed thuis te voelen in de herfstige duinen van het eiland, scherp afgetekend tegen de Hollandse hemel.

Komende zomer is er meer. In de Noordwijkse duinen is het tweejaarlijkse festival Kunst in Duin, met dit jaar als thema 'Droombeeld'. Beeldhouwers, carvers, schilders en performers tonen hun kunsten live voor bezoekers; check www.kunstinduin.nl. November is weer kunstmaand op Ameland: www.kunstmaandameland.com

Figuren van Winfried Baar in de Amelandse duinen, kunstmaand november 2009. Foto: Winfried Baar.